

WSPÓLNOTA LOKALNA CZY ZBIOROWOŚĆ TERYTORIALNA? WNIOSKI Z BADAŃ NAD SAMORZĄDEM TERYTORIALNYM, W KONTEKŚCIE RELACJI MIĘDZY LOKALIZMEM A GLOBALIZMEM

Rozprawy Społeczne Nr 1 (V) 2011, s. 19-25

Ernest Szum

Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II w Lublinie

Streszczenie: Artykuł prezentuje wnioski z badań, lokujących się w zakresie socjologii miasta. Na tle poglądów klasyków socjologii europejskiej i autorytetów socjologii polskiej przedstawia wyniki badania opinii mieszkańców Białej Podlaskiej, dotyczących ich więzi z miejscem zamieszkania oraz postrzegania zachodzących w nim zmian, a także ukazuje stopień, w jakim członkowie społeczności lokalnej określają swój wpływ na funkcjonowanie ich środowiska lokalnego. Ponadto prezentuje wyrażone przez mieszkańców miasta opinie na temat motywacji radnych miasta skłaniające ich do pełnienia funkcji publicznych, a także oceny działalności władz samorządowych w zakresie istotnych problemów społeczności lokalnej. Wyniki przeprowadzonych badań przedstawione są w odniesieniu do wyników badań ogólnopolskich, dotyczących zagadnień lokalnych i samorządowych. Całościowo analiza dokonana jest w kontekście relacji lokalizmu i globalizmu, ujętych w socjologicznych teoriach i koncepcjach określających małe, średnie i wielkie struktury społeczne. W podsumowaniu wskazano podstawowe problemy, które należy uwzględnić w przyszłych rozszerzonych badaniach.

Słowa kluczowe: socjologia miasta, społeczność lokalna, samorząd terytorialny, badania społeczne, lokalizm, globalizm.

Wstęp

Socjologia miasta współcześnie jest jedną z głównych subdyscyplin socjologii. Samo miasto obecne jest w myśli socjologicznej od powstania tej dziedziny. Narodziny socjologii dokonały się w XIX wieku, po przełomowych zmianach struktury społecznej, spowodowanych Wielką Rewolucją Francuską oraz rewolucją przemysłową, które przyczyniły się do rozwoju miast i wzrostu ich znaczenia. Jednakże socjologia miasta stosunkowo długo pozostawała na peryferiach zainteresowań badawczych socjologów. Zmieniło się to na początku XX wieku, kiedy w Stanach Zjednoczonych ukształtowała się tzw. szkoła chicagowska. Jej lider Robert Park zwrócił uwagę na przestrzenne uwarunkowanie zjawisk społecznych. Miasto stało się podstawowym obszarem i zarazem przedmiotem badań zjawisk i procesów społecznych. Badacze dążyli do poznania wszystkich aspektów życia badanej społeczności lokalnej, traktowanej jako zamkniętą w sobie całość strukturalno-funkcjonalną, którą można zrozumieć nie wykraczając poza nią. Szkołę chicagowską charakteryzowało uznanie miasta i urbanizmu za najważniejsze zjawiska społeczne świata współczesnego. Dlatego też można właściwie mówić nie tyle o socjologii miasta, ile o socjologii urbanistycznej [Szacki 2002, s. 604-617].

W miastach żyją zbiorowości jednostek ludzkich, uporządkowane według struktury społecznej, kultuwające tradycje lub dopiero je tworzące. Społeczności te, mimo wszelkich swych odmienności, strukturalnie i funkcjonalnie przejawiają szereg zbieżności z lokalnymi społecznościami wiejskimi. Z rodzajem społeczności lokalnej wiąże się styl życia jednostek – miejski lub wiejski, otwarty na modernizację i przemiany, albo silnie zakorzeniony w tradycji. Miejsce zamieszkania jest czynnikiem, który determinuje całokształt warunków i szans życiowych poszczególnych jednostek. Jest

to bowiem czynnik, który nie tylko ma duży wpływ na wysokość otrzymywanych dochodów i warunki mieszkaniowe, ale również w znacznym stopniu określa możliwości korzystania ze współczesnych zdobyczy cywilizacyjnych, w tym edukacyjnych i kulturalnych. Struktura społeczna jest systemem stosunków społecznych zachodzących między elementami, z których składa się społeczeństwo globalne. Wyróżnia się następujące jej segmenty: rodziny i rody, społeczności lokalne (miejskie i wiejskie), zbiorowości regionalne, grupy społeczno-zawodowe, związki i stowarzyszenia, organizacje polityczne, instytucje administracyjne, kulturalne i religijne, klasy i warstwy społeczne [Turrowski 2000, s. 53-54]. Przekształcenia struktury społecznej, a następnie również stopniowe rozluźnienie więzi społecznych, w społeczeństwach industrialnych i postindustrialnych były obserwowane, badane i analizowane przez socjologów już od końca XIX wieku. Intensywnie postępujące w XX wieku procesy urbanizacji, industrializacji oraz centralizacji kapitału i władzy, spowodowały zmiany struktur terytorialnych, a w ich następstwie doprowadziły do załamania w życiu społecznym zasady wspólnotowości, czyli fundamentu *Gemeinschaft* [Tönnies 1988, s. 27-66]. Stabilna struktura społeczna stanowi konieczny warunek normalnego funkcjonowania współczesnych społeczeństw. Załamanie struktury społecznej prowadzi zawsze do dezorganizacji, a w ekstremalnej fazie do upadku społeczeństwa [Zob. Bauman 1996]. Każda zbiorowość, aby istnieć i rozwijać się musi posiadać więź powodującą jej wewnętrzną spójność, zapewniającą zaspokajanie potrzeb indywidualnych i zbiorowych oraz lojalność członków wobec całości i poczucie odrębności w stosunku do innych zbiorowości (także zdolność do przeciwstawienia się im lub współpracy). Według integracyjnej koncepcji więzi społecznej każda zbiorowość, aby trwać musi być wewnętrznie zorganizowana i uporządkowana, a podstawą tej organi-

zacji i porządku jest zawsze więź społeczna, która tworzy fundament systemu instytucji, środków kontroli społecznej i wszelkiego rodzaju stosunków społecznych zachodzących w życiu zbiorowym [Zob. Turowski 1995].

Więź społeczna jest jedną z cech konstytutywnych grup społecznych oraz oddziaływania na siebie jednostek będących członkami grup. Pomiędzy biegunem jednostki a biegunem grupy występuje cała gama pośrednich form organizacji społecznej. W każdej grupie wytwarza się ponadindywidualne życie całości, które każdy z członków uważa za niezależne od siebie [Simmel 1975, s. 157-160]. Współcześnie, w dobie globalizacji, coraz częściej występują problemy związane z atrofią więzi społecznych. Pojawiają się one w postaci niedookreślenia, słabnięcia, a nawet całkowitego zaniku więzi. Powoduje to oczywiście istotne zaburzenia w realizowaniu ich funkcji (a nawet ich nie realizowanie) w organizacji społeczeństwa. Zjawiskiem tym towarzyszy szczególnie nasilony współcześnie proces atomizacji społeczeństwa i alienacji jednostek. To z kolei wytwarza dystans społeczny i prowadzi do rozpadu wspólnej dla danej zbiorowości hierarchii wartości, a ostatecznie skutkuje rozregulowaniem systemu społecznego lub nawet jego dezintegracją [Sztompka 2001, s. 581-596]. Alternatywą dla społeczeństwa rozbudowanego w skali i mechanicznego politycznie są społeczności małe, silne gospodarczo i stabilne strukturalnie. Jedynie one mogą zainicjować rekonstrukcję społeczną, gdyż za sprawą zakorzenienia terytorialnego odpowiadają elementarnym ludziom potrzebom wspólnoty – zamieszkania, pracy, egzystencji i doświadczeń. Powiązaniem elementarnych zjawisk społecznych z jakich składa się życie zbiorowe ludzi jest zawsze więź społeczna [Nisbet 2005, s. 622-624].

Analiza problemów społeczności lokalnych i ich podmiotowości oraz aktywności obywatelskiej mieszkańców małych i średnich miast jest szczególnie uzasadniona w Polsce i innych krajach Europy Środkowo-Wschodniej, gdzie wciąż jeszcze trwają, chociaż są już dalece zaawansowane, etapy procesów reorganizacji państw związanych ze społeczno-politycznymi zmianami systemowymi, a także kontynuowane są procesy reorganizacji życia narodów związane z tworzeniem społeczeństw obywatelskich [Zob. Michalski 2004].

Rozpoczęcie procesu budowy społeczeństwa obywatelskiego w państwach Środkowo-Wschodniej Europy stało się możliwe dzięki rewolucyjnym zmianom, które dokonały się na przełomie 1989-1990 r., na tzw. politycznych szczytach władzy. Jednakże nawet najbardziej radykalne zmiany centralnego systemu władzy politycznej nie oznaczają jeszcze spełnienia się rewolucyjnych przemian. Dokonuje się to dopiero wówczas, gdy zaistnieją one również w dolnych partiach struktur społecznych, a także staną się elementem administracji i samorządności terytorialnej [Wójcik 2002, s. 111-112]. Zmiany te muszą również trwale wnikać w dziedzinę gospodarki na poziomie lokalnym, a także stać się immanentną częścią życia jednostek i małych grup społecznych. Procesy gospodarki rynkowej przebiegają zarówno na poziomie

gospodarki kraju, jak i poszczególnych przedsiębiorstw, co dotyczy również przekształceń własnościowych i rozwoju przedsiębiorczości prywatnej [Partycki 2004, *passim*]. W warunkach ponowoczesności nasilają się procesy globalizacji systemu ekonomicznego, czemu towarzyszy zmniejszenie roli państwa. Ich dotychczasowe zadania przejmują instytucje i organizacje ponadnarodowe. Tworzenie przez nie ładu społecznego powinno uwzględniać zasadę pomocniczości (subsydiarności). Jej ogólnym wymogiem jest stworzenie warunków dla współżycia i współpracy mniejszych i większych społeczności. Umożliwia ona autonomię podmiotów działania, zarówno jednostkowych, jak też mniejszych i większych społeczności lokalnych. Punktem wyjściowym dla realizacji zasady pomocniczości jest pluralizm życia społecznego, a celem pełna organizacja wielofunkcyjnego społeczeństwa. Jej istotą jest udzielanie pomocy społecznościom mniejszym przez społeczności większe w samodzielnym rozwiązywaniu problemów, przy jednoczesnym poszanowaniu autonomii oraz inicjatywy i odpowiedzialności mniejszych społeczności. W praktyce oznacza to pomoc w samopomocy. W wymiarze gospodarczym zasadę pomocniczości charakteryzuje stwierdzenie: „tyle rynku, ile jest możliwe, tyle państwa, ile jest konieczne” [Partycki 1998, s. 31]. Kompetentne i sprawne zarządzanie dostępnymi środkami regionu wpływa na wysoki poziom lokalnej gospodarki, a przez to na progres przedsiębiorczości oraz kształtowanie postaw sprzyjających wszechstronemu rozwojowi danego obszaru. Dzięki odpowiedniej działalności organów samorządu terytorialnego możliwe jest budowanie powiązań integrujących uczestników lokalnych procesów ekonomicznych, a także umacnianie zachodzących procesów lokalnego życia społecznego.

Powszechnie akceptowany w XXI wieku postulat upodmiotowienia zarówno jednostek ludzkich, jak i tworzonych przez nie społeczności, stanowi obiekt zainteresowań badawczych nauki, a w szczególności nauk społecznych. Przedstawione w niniejszym opracowaniu badania społeczne odbioru działalności samorządowych władz miasta Białą Podlaska wpisują się w nurt badań empirycznych oraz teoretycznej refleksji współczesnej socjologii polskiej [Zob.: Nowak 2007; Szczepański 1970; Szczurkiewicz 1970; Rybicki 1979; Szacki 2002; Turowski 2001]. Badania te są badaniami pilotażowymi i stanowią wstęp do bardziej pogłębionych badań empirycznych, które powinny dotyczyć szerszej analizy problemów społeczności lokalnej. Niniejszy artykuł omawiający badania społeczne odbioru działalności samorządowych władz miasta Białą Podlaska ma na celu stworzenie punktu wyjściowego dla przeprowadzenia tychże rozszerzonych badań.

Badania przeprowadzone w Białej Podlaskiej

Za podstawę zrealizowanych badań przyjęto założenia ontologiczne, że społeczeństwo globalne nie jest prostą sumą społeczności lokalnych oraz, że układ lokalny nie jest odzwierciedleniem struktury społecznej.

czeństwa globalnego, a w jego strukturze zachodzą procesy osobliwe wyłącznie dla tego konkretnego systemu. Przyjęto również założenie metodologiczne o systemowym charakterze rzeczywistości społecznej, według którego system stanowi zbiór i układ elementów (systemów) powiązanych tak, że tworzą one integrowaną całość, a jednocześnie są czymś więcej niż ich sumą. Zbadaniu zdefiniowanego obszaru oraz weryfikacji przyjętych hipotez posłużyły empiryczne badania społeczności lokalnej miasta Biała Podlaska.

Analizy dokonano po przebadaniu (w pierwszej połowie listopada 2010 r.) losowo dobranej próby populacji mieszkańców Białej Podlaskiej w liczbie 100 respondentów, przy zastosowaniu techniki ankiety. W kwestionariuszu badawczym umieszczono wyłącznie pytania zamknięte i podano od 3 do 5 wariantów stopniowania odpowiedzi. Większą część próby stanowiły kobiety – 72 osoby, a mniejszą mężczyźni – 28 osób. Wszyscy uczestnicy badań to mieszkańcy miasta Biała Podlaska, w grupach wiekowych podzielonych na przedziały (począwszy od przedziału 20-25 lat, aż do przedziału 55 i więcej lat).

Pierwszy zestaw pytań dotyczył problemu poczucia wpływu badanych członków społeczności lokalnej na zakres i sposób sprawowania władzy przez organy samorządowe miasta Biała Podlaska. W pytaniach z tej grupy wskaźnikiem poczucia podmiotowości obywatelskiej respondentów w społeczności lokalnej były odpowiedzi udzielone przez nich na pytania dotyczące zaufania do władz samorządowych, wpływu na działania organów samorządowych miasta i kontrolę tychże działań oraz wpływu na wydatki budżetowe i kontrolę tych wydatków. Zdecydowana większość, bo aż 92% badanych udzieliło jednoznacznie negatywnej odpowiedzi na wszystkie pytania dotyczące powyższych kwestii, zaś pozostali stwierdzili, że najbliższa ich opinii jest opcja neutralna i udzielili na te pytania odpowiedzi „trudno powiedzieć”. Żaden z respondentów nie udzielił odpowiedzi wskazujących na to, że ma zaufanie do władz samorządowych oraz wpływ na działania organów samorządowych i kontrolę tych działań oraz wpływ na wydatki budżetowe i ich kontrolę.

Następny zestaw pytań dotyczył przekonań mieszkańców miasta Biała Podlaska na temat efektów działań organów samorządowych miasta w zakresie ochrony środowiska naturalnego, zatrudnienia i bezrobocia oraz rozwoju przedsiębiorczości prywatnej. W kwestii ochrony środowiska 29% ankietowanych wyraziło pogląd, że stan środowiska naturalnego miasta i jego otoczenia polepszył się w ciągu ostatnich lat, zaś 68% badanych uznało, że we wskazanym okresie nie zaszły żadne zmiany w tym względzie, a pozostali stwierdzili, że stan środowiska naturalnego pogorszył się. Negatywnych zmian w tym obszarze nie wskazały osoby z grupy wiekowej w przedziale 55 lat i więcej. W ocenie działalności władz samorządowych w kwestii zatrudnienia i przeciwdziałania bezrobociu 78% respondentów wyraziło negatywne opinie. Żadnych pozytywnych aspektów w tych zagadnieniach nie dostrzegały szczególnie osoby młode, z grupy wiekowej 25-35 lat, z wykształceniem zawodowym i średnim.

Wskazuje to na zgodność z ogólną tendencją rynku pracy, który dla tej grupy demograficznej (jako grupy ludności podzielonej według płci i wieku) nie oferuje wystarczającej liczby miejsc stałego zatrudnienia. W grupie wyrażającej negatywne opinie dotyczące tematyki zatrudnienia i bezrobocia znaleźli się również badani z grupy wiekowej 36-45 lat, z wykształceniem policealnym i wyższym, którzy albo mają problem ze znalezieniem pracy, albo też czują się zagrożeni bezrobociem. W działalności władz samorządowych w zakresie zatrudnienia i przeciwdziałania bezrobociu 21% badanych dostrzegło pozytywną aktywność, zaś pozostałe 1% wyraziło w tej kwestii zdanie neutralne. Optymistyczne były wskazania respondentów na zaangażowanie organów samorządowych miasta w rozwój przedsiębiorczości prywatnej. Ponad 90% ankietowanych wyraziło pogląd, że w ciągu ostatnich lat nastąpił rozwój przedsiębiorczości prywatnej, w co znacząco zdaniem badanych zaangażowane były organy samorządowe miasta.

Poznanie opinii mieszkańców Białej Podlaskiej na temat stanu środowiska naturalnego, zatrudnienia i bezrobocia w mieście oraz rozwoju przedsiębiorczości prywatnej, a także na temat efektów działań samorządowych władz miasta w wyżej wymienionych dziedzinach, pozwoliło pośrednio poznać stopień identyfikacji badanych z ich miejscem zamieszkania.

Badania ujawniły istnienie wśród mieszkańców Białej Podlaskiej poczucia słabej więzi z miejscem zamieszkania. Jedynie 2% respondentów uważa się za mocno związanych z miastem, 19% tylko w stopniu średnim, zaś pozostali wcale nie czują się związani ze swoim miejscem zamieszkania. Stwierdzono zależność pomiędzy identyfikacją badanych osób z ich miejscem zamieszkania i ich pozycją społeczną oraz statusem społeczno-ekonomicznym. Więż jest tym silniejsza, im bardziej jednostka zaspakaja swoje potrzeby w ramach systemu terytorialnego. Respondenci z wyższym wykształceniem, reprezentujący w stratyfikacji społecznej tzw. klasę średnią, a więc urzędnicy średniego i wyższego szczebla, przedsiębiorcy, osoby wykonujące wolne zawody, którzy byli usatysfakcjonowani swoją pozycją społeczną i statusem materialnym, wykazywali istnienie więzi z miejscem zamieszkania i deklarowali umiarkowaną wolę aktywnego uczestnictwa w życiu lokalnej społeczności.

Nateżenie subiektywnego poczucia osadzenia we własnym „mikroświecie” nie przesądza o stopniu izolacji, czy ksenofobii. Nie musi też prowadzić do zaspakajania wyłącznie egoistycznie pojmowanych interesów. Dobrze „ukorzeniona” jednostka czy grupa, identyfikująca się ze swoim środowiskiem lokalnym, pozbawiona kompleksów z powodu swojej do niego przynależności, może być usatysfakcjonowana przynależnością do swojego „gniazda” i dumna z niego. Nie ma wówczas żadnych problemów w kontaktach z odmiennością, zarówno w stosunku do innych jednostek, społeczności lokalnych, czy społeczeństwa globalnego [Zob. Szczepański 2006].

Kolejny blok pytań dotyczył postrzegania przez mieszkańców Białej Podlaskiej postaw radnych wobec sprawowanych przez nich stanowisk i wykonywanych

funkcji publicznych oraz ich motywacji do działalności społecznej i politycznej. Badani w 89% stwierdzili, że interes własny i kariera osobista są czynnikami kierującymi działalnością radnych. Tylko 11% ankietowanych uznało interes reprezentowanych przez radnych partii i ugrupowań politycznych za motyw ich aktywności w działalności społecznej. Mając na uwadze istotę i misję pełnienia funkcji publicznych przez radnych miasta, za szczególnie znaczący należy uznać fakt, że żaden z respondentów nie wskazał dobra miasta i obywateli, jako motywów działalności radnych. Stwierdzić należy, że właściwości demograficzne, zawodowe, ani społeczne nie wpływały u ankietowanych na postrzeganie przez nich postaw i motywacji radnych, gdyż poszczególne zmienne nie determinowały wyboru pomiędzy alternatywnymi odpowiedziami z tego bloku pytań.

W ostatniej części kwestionariusza znalazły się pytania, które były wskaźnikiem stopnia, w jakim respondenci akceptują istnienie samorządu terytorialnego jako instytucji państwa demokratycznego oraz czy postrzegają samorząd jako atrybut społeczeństwa obywatelskiego. Potrzebę istnienia instytucji samorządowych wskazało 76% ankietowanych. Natomiast wolę wzięcia udziału w najbliższych wyborach samorządowych zadeklarowało 62% badanych. Wszyscy respondenci deklarujący udział w wyborach samorządowych jednocześnie akceptowali istnienie samorządu jako instytucji koniecznej dla skutecznego funkcjonowania społeczności lokalnej.

Realizacja badań i statystyczna analiza wyników pozwoliła: określić poczucie podmiotowości obywatelskiej reprezentantów społeczności miasta Biała Podlaska, jako posiadanie mocy sprawczej w zakresie działań organów samorządowych oraz kontrolę tych działań; poznać ocenę funkcjonowania władz samorządowych, a w szczególności postrzeganie motywacji skłaniających radnych do podjęcia i prowadzenia działalności publicznej; określić poziom więzi mieszkańców miasta z miejscem zamieszkania i stwierdzić na ile są oni gotowi zaangażować się w aktywność na rzecz miasta; zbadać w jakim stopniu respondenci wyrażają wolę uczestniczenia w przyszłych wyborach samorządowych; poznać stosunek reprezentantów społeczności lokalnej do instytucji samorządu terytorialnego. Zakres deklarowanej przez respondentów woli udziału w wyborach jest jednocześnie wyznacznikiem jednej z form manifestacji świadomego i aktywnego uczestniczenia w tworzeniu społeczeństwa obywatelskiego w środowisku zamieszkania. Ponadto badania pozwoliły zoperacjonalizować występujące w społeczności lokalnej symptomy negatywnej oceny oraz braku zaufania do władz samorządowych.

W wyniku analizy zebranego materiału badawczego stwierdzono, że badani dostrzegają potrzebę funkcjonowania instytucji samorządowych związanych z istnieniem społeczeństwa obywatelskiego w ich otoczeniu, ale jednocześnie stwierdzają, że nie mają wpływu na działanie władz samorządowych i nie ufają przedstawicielom ich organów, których postrzegają jako osoby kierujące się własnym interesem i karierą,

albo jako figurantów (na szczeblu lokalnym) partii i ugrupowań politycznych.

Perspektywa ogólnopolska

Celem ukazania szerokiego kontekstu badań przeprowadzonych w Białej Podlaskiej zasadne jest ich zestawienie z wynikami badań ogólnopolskich, dotyczących podobnych zagadnień z zakresu problematyki lokalnej i samorządowej.

W sierpniu 2010 r. Centrum Badania Opinii Społecznej (CBOS) wykonało ogólnopolskie badania dotyczące ocen jakich Polacy dokonują względem ostatnich czterech lat działalności swoich władz samorządowych i jak oceniają swoje miejscowości. Wyniki badań opublikowane zostały w raportach z badań: „Oceny działalności władz lokalnych, czyli co się zmieniło w naszych miejscowościach od ostatnich wyborów samorządowych” oraz „Wybory samorządowe – znaczenie, zainteresowanie oraz deklaracje udziału w głosowaniu”. W badaniach tych stwierdzono, że 90% respondentów było zadowolonych ze swoich miejscowości, w tym 44% w pełni. Natomiast 61% badanych uznało, że podczas mijającej kadencji władz samorządowych sytuacja w ich mieście lub gminie poprawiła się, 5% było zdania, że się pogorszyła, 30% uważało, że sytuacja nie zmieniła się. Badania wykazały, że 74% respondentów było zdania, że ich gmina lub miejscowość wygląda lepiej niż 4 lata wcześniej. Zbliżona liczba badanych – 69% wyraziło aprobatę dla pracy ustępującej rady miasta lub gminy, a 17% było przeciwnego zdania. 71% respondentów było zadowolonych z działalności prezydenta, burmistrza lub wójta, a 17% wyraziło o ich pracy opinie negatywne. Mimo, że Polacy stosunkowo pozytywnie ocenili organy samorządowe, to jednak nie byli już tak przekonani, że władze samorządowe kierują się w swoich działaniach interesami wszystkich mieszkańców miasta lub gminy, uważało tak 34% respondentów. Jedna czwarta respondentów wyraziła opinię, że władze samorządowe reprezentują lokalne interesy swojej partii i również jedna czwarta badanych uważało, że władze samorządowe kierują się w swoich działaniach własnymi interesami. Natomiast 21% respondentów stwierdziło, że władze samorządowe reprezentują interesy głosujących na nich, a 14% badanych uznało, że władze samorządowe reprezentują interesy znajomych i kolegów [CBOS 2010a, s. 1-11].

W świetle przedstawionych powyżej badań wyraźnie uwidoczniła się, że bardzo aktualnym oraz szczególnie istotnym zadaniem władz samorządowych powinno być wypracowanie autorytetu i wiarygodności organów samorządowych oraz ich oficjalnych przedstawicieli i urzędników, a więc wszystkich osób działających w punktach styczności sfery publicznej i obywateli – podmiotu społeczności lokalnej [Sztompka 1996, s. 116].

Podstawą funkcjonowania samorządu terytorialnego musi być społeczne zaufanie, co papież Jan Paweł II, w homilii wygłoszonej na Górze Św. Anny we Wrocławiu 21 czerwca 1983 r., wyraził słowami: „Trzeba centymetr po centymetrze i dzień po dniu budować

zaufanie, i odbudowywać zaufanie, i pogłębiać. Wszystkie wymiary społecznego bytu – i wymiar polityczny, i wymiar ekonomiczny, i oczywiście wymiar kulturalny, i każdy inny, opiera się ostatecznie na tym podstawowym wymiarze etycznym: prawda – zaufanie – wspólnota”. To zaufanie ma być elementem wiążącym społeczność lokalną. Kryzys zaufania jest czynnikiem negatywnym nie tylko dla funkcjonowania demokracji i sfery społeczeństwa obywatelskiego, ale również dla gospodarki. Zaufanie to niezbędny kulturowy fundament aktywnego społeczeństwa demokratycznego, czynnik bez którego demokracja nie może prawidłowo i w pełni funkcjonować [Sztompka 1996, s. 116].

Wyniki badań przeprowadzanych cyklicznie przez „European Social Survey” świadczą o tym, że poziom zaufania społecznego w Polsce jest jednym z najniższych w Unii Europejskiej. Polacy nie tylko nie ufają innym ludziom, ale też bardzo niskie jest zaufanie wobec obu izb parlamentu oraz innych instytucji państwowych, a także w stosunku do partii politycznych. Równie słabo przedstawiają się wyniki badań w odniesieniu do wrażliwości Polaków na dobro wspólne [za: Civicpedia 2010].

Jednym z kluczowych elementów dynamiki rozwoju i sukcesu, zarówno społeczności lokalnej, jak i społeczeństwa globalnego, jest kapitał społeczny. Ma on szczególne znaczenie w aspekcie wspólnotowym. Warunki niezbędne dla wykorzystania potencjału i przyszłych sukcesów, nierozzerwalnie wiążą się ze wspólnotowym, grupowym kapitałem rozwoju, rosnącą zdolnością do współpracy, rozumienia się, zaufania, wspólnotowego wyznaczania i realizacji celów. Kapitał społeczny oparty na wspólnotowości i silnych więziach zwiększa zdolność do kooperacji, zakotwiczenia w świecie własnej kultury, jest podstawą budowania nowoczesnej relacji państwo – obywatel. Fundamentem kapitału rozwojowego jest zaufanie, czyli zdolności ludzi do ufania sobie we wszystkich wymiarach życia społecznego, począwszy od zaufania między jednostkami, aż po zaufanie obywateli do instytucji państwa.

Poczucie związku mieszkańców społeczności lokalnych z miejscem w którym żyją oraz więzi społecznej z innymi osobami tam zamieszkującymi, wyraża się przede wszystkim ich aktywnością w sprawach dotyczących społeczności, czego wyrazistym i mierzalnym przejawem jest udział w wyborach samorządowych [Tarkowski 1994, s. 39]. Dwa miesiące przed wyborami samorządowymi 2010 r. zainteresowanie nimi było wśród Polaków bardzo wysokie, o wiele wyższe niż w latach poprzednich. W badanym okresie 65% respondentów deklarowało swoje zainteresowanie nadchodzącymi wyborami. Gotowość do udziału w wyborach samorządowych zapowiedziało 71% respondentów, a 53% badanych deklarowało, że na pewno będzie uczestniczyć w wyborach. Wola udziału w wyborach samorządowych była wyższa wśród osób przekonanych, że mają wpływ na sprawy swojego miasta lub gminy oraz wśród osób, które pozytywnie oceniają bilans dwudziestolecia samorządności w Polsce [CBOS 2010b, s. 5-7].

Podsumowanie

Weryfikacja przyjętych hipotez ontologicznych, której posłużyły empiryczne badania społeczności lokalnej miasta Biała Podlaska, dokonana została poprzez analizę zrealizowanych badań oraz zestawienie ich wyników z wynikami badań ogólnopolskich, dotyczących podobnych zagadnień z zakresu problematyki lokalnej i samorządowej. Pozwoliło to stwierdzić, że w strukturze społeczności lokalnej zachodzą procesy osobliwe wyłącznie dla tego konkretnego systemu; oraz, że układ lokalny nie jest odzwierciedleniem struktury społeczeństwa globalnego; a społeczeństwo globalne nie jest prostą sumą społeczności lokalnych.

Społeczności lokalne mają wymiar odróżniający je zarówno od małych struktur społecznych jak i od wielkich. Stanowiąc struktury średniego poziomu (mezostruktury), są graniczną strefą wzajemnego przenikania się mikro- i makrosocjalnych poziomów życia społecznego. Są miejscem gdzie jednostka styka się z „szerszym” społeczeństwem i kulturą. Społeczności lokalne – jako struktury społeczno-przestrzenne tworzone przez jednostki pozostające we wzajemnych interakcjach społecznych i zależnościach w obrębie danego obszaru, które posiadają wspólny interes, a także poczucie grupowej i przestrzennej tożsamości jako elementy wspólnej więzi [Starosta 1995, *passim*], były podstawową formą organizacji życia społecznego w społeczeństwach tradycyjnych. Ewolucja nowoczesnego społeczeństwa przemysłowego, z towarzyszącymi mu zmianami struktury społecznej, wynikającymi z procesów industrializacji i urbanizacji oraz spowodowanym nimi wzrostem ruchliwości przestrzennej, skutkowało osłabieniem i zanikaniem więzi na poziomie społeczności lokalnych. Badania wykazują, że społeczności lokalne tracą swój wspólnotowy charakter i przekształcają się w zbiorowości terytorialne. Są one jedynie skupiskami zatowarowanych jednostek, a ich skład jest zmienny, co dodatkowo utrudnia tworzenie się więzi społecznej. Jednostki składające się na zbiorowość terytorialną bytują obok siebie i zaspakajają swoje potrzeby w kręgu tego samego obszaru, ale nie czują się związane, ani z tym obszarem, ani też ze sobą wzajemnie. Zbiorowość terytorialna jest kategorią szerszą niż społeczność lokalna. Każda społeczność lokalna jest zbiorowością terytorialną, ale nie każda zbiorowość terytorialna jest społecznością lokalną, chociaż każda posiada potencjalną możliwość przekształcenia się we wspólnotę połączoną więzią społeczną opartą na stosunkach osobowych.

Lokalizm i lokalność od początków badań socjologicznych pozostają w kręgu zainteresowań badawczych tej dyscypliny. W społeczeństwie ponowoczesnym, od momentu intensywnego rozwoju zjawiska globalizacji, pojawiają się tezy głoszące zbliżający się koniec społeczności lokalnych. Diagnozy (czy też prognozy) te są jednak przedwcześnie. Lokalność i regionalność jako atrybut przestrzenny wciąż istnieje i prawdopodobnie całkowicie nie zaniknie. Sporne natomiast pozostaje to, czy we współczesnej rzeczywistości miejskiej istnieją, oraz czy mogą istnieć, spo-

łeczności lokalne, jako połączone silną więzią wspólnoty.

Badania form samoorganizacji społecznej (jako procesów przenoszonych z mikropoziomu na makropoziom) w Polsce początku XXI wieku wskazują, że lokalność pod wpływem najnowszych procesów cywilizacyjnych ulega deterioracji, chociaż poszczególne segmenty społeczeństwa nie wyzwoliły się jeszcze z ram terytorialności. Lokalność pozbawiona aspektu fizycznej terytorialności w znacznie większym stopniu jest obecna w bieżącym doświadczeniu społecznym ludzi i instytucji i staje się jednym z istotnych aspektów procesów globalizacyjnych. Globalizacja coraz częściej dezawuuje granice fizyczne i podziały terytorialne. Nowa aterytorialna lokalność coraz bardziej łączy zarówno ludzi, jak i organizacje oraz instytucje. Pomimo tych tendencji społecznych i kulturowych, nie można całkowicie unieważniać lokalności terytorialnej i związanych z nią obiektów społecznych [Zob. Bauman 2000a]. Nawet jeśli lokalność zostanie fizycznie zdelokalizowana, to i tak można założyć, że w przyszłości ludzie zorganizowani w wirtualne społeczności obywatelskie, nie mogąc zaspokoić w nich swoich potrzeb i aspiracji, powrócą do przestrzennych lokalnych społeczności obywatelskich. Bez względu na to jak rozumiana, społeczność lokalna zawsze będzie istotnym wymiarem życia społecznego, gdyż „wspólnota bez wolności jest perspektywą równie przerażającą i odrażającą co wolność bez wspólnoty” [Bauman 2000b, s. 345], a społeczeństwo globalne poczucia wspólnoty nie dostarczy w stopniu takim jak społeczność lokalna.

W przyszłości jednym z głównych zadań badawczych dotyczących problematyki społeczności lokalnych, a także ich relacji ze społeczeństwem globalnym (szczególnie okresu kształtowania się społeczeństwa obywatelskiego w Polsce, a przede wszystkim w Polsce lokalnej), powinna być analiza zjawiska kształtowania się podmiotowości obywatelskiej. Wyniki takich badań pozwolą stwierdzić, w jakim zakresie mieszkańcy społeczności lokalnych identyfikują się ze swoimi wspólnotami i poczuwają się do odpowiedzialności za nie oraz za funkcjonowanie samorządu terytorialnego w ich miejscu zamieszkania [Turowski 2000, s. 229-237].

Literatura:

1. Szacki J. (2002), *Historia myśli socjologicznej*. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
2. Turowski J. (2000), *Socjologia. Wielkie struktury socjologiczne*. Towarzystwo Naukowe KUL, Lublin.
3. Tönnies F. (1988), *Wspólnota i stowarzyszenie*. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
4. Bauman Z. (1996), *Etyka ponowoczesna*. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
5. Turowski J. (1995), *Więź społeczna w grupie*. W: P. Starosta (red.), *Zbiorowości terytorialne i więzi społeczne*. Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź.
6. Simmel G. (1975), *Socjologia*. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
7. Sztompka P. (2002), *Socjologia. Analiza społeczeństwa*. Wydawnictwo Znak, Kraków.
8. Nisbet R. (2005), *Postęp zagrożony*. W: P. Sztompka, M. Kucia (red.), *Socjologia. Lektury*. Wydawnictwo Znak, Kraków, s. 618-624.
9. Michalski K. (2004), *Europa i społeczeństwo obywatelskie*. Wydawnictwo Znak, Kraków.
10. Wójcik S. (2002), *Dynamika i bariery w rozwoju społeczności lokalnych i samorządu terytorialnego w Polsce*. „Przegląd Politologiczny”, nr 1/2002, Wydawnictwo Naukowe INPiD UAM, Poznań, s. 111-125.
11. Partycki S. (2004), *Zarys teorii socjologii gospodarki*. Towarzystwo Naukowe KUL, Lublin.
12. Partycki S. (1998), *Społeczne funkcje rynku*. Wydawnictwo UMCS, Lublin.
13. Nowak S. (2007), *Metodologia badań społecznych*. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
14. Szczepański J. (1970), *Elementarne pojęcia socjologii*. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
15. Szczurkiewicz T. (1970), *Studia socjologiczne*. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
16. Rybicki P. (1979), *Struktura społecznego świata. Studia z teorii społecznej*. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
17. Turowski J. (2001), *Socjologia. Małe struktury socjologiczne*. Towarzystwo Naukowe KUL, Lublin.
18. Rybicki P. (1972), *Społeczeństwo miejskie*. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
19. Szczepański M. (2006), *Tożsamość europejska i lokalne rewindykacje*. W: B. Jałowicki, W. Łukowski (red.), *Społeczności lokalne. Teraźniejszość i przyszłość*. Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa.
20. Centrum Badania Opinii Społecznej (2010a), *Komunikat z badań „Oceny działalności władz lokalnych, czyli co się zmieniło w naszych miejscowościach od ostatnich wyborów samorządowych”* (on line), (dostęp: 14.11.2010), dostępny w World Wide Web: <http://www.cbos.pl/PL/publikacje/raporty_2010.php>.
21. Sztompka P. (1996), *Zaufanie – warunek podmiotowości społeczeństwa*. W: K. Górlach, Z. Serenga (red.), *Oblicza społeczeństwa*. Wydawnictwo UJ, Kraków, s. 116-119.
22. Civicpedia (2010), *Kapitał społeczny* (on line), (dostęp: 14.11.2010), dostępny w World Wide Web: <<http://civicpedia.ngo.pl/x/330089#ESS>>.
23. Tarkowski J. (1994), *Socjologia świata polityki*. Wydawnictwo Scholar, Warszawa.
24. Centrum Badania Opinii Społecznej (2010b), *Komunikat z badań „Wybory samorządowe – znaczenie, zainteresowanie oraz deklaracje udziału w głosowaniu”* (on line), (dostęp: 14.11.2010), dostępny w World Wide Web: <http://www.cbos.pl/PL/publikacje/raporty_2010.php>.

25. Starosta P. (1995), *Poza metropolia. Wielkie i małomiasteczkowe zbiorowości lokalne a wzory porządku makrospołecznego*. Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź.
26. Bauman Z. (2000a), *Globalizacja. I co z tego dla ludzi wynika*. Państwowy Instytut Wydawniczy, Warszawa.
27. Bauman Z. (2000b), *Ponowoczesność jako źródło cierpień*. Wydawnictwo Sic!, Warszawa.

LOCAL COMMUNITY OR TERRITORIAL COLLECTIVITY? CONCLUSIONS OF THE RESEARCH ON THE LOCAL GOVERNMENT IN THE CONTEXT OF THE RELATION BETWEEN LOCALISM AND GLOBALISM

Social Dissertations No. 1 (V) 2011, p. 26-31

Ernest Szum

The John Paul II Catholic University of Lublin

Summary: This article presents the conclusions of the studies on urban sociology. It depicts the results of the public poll of the town dwellers of Biała Podlaska on their attachment to the place of residence and opinion on the occurring changes in it against the views of the classic authors of European sociology and the authorities of the Polish sociology. It also illustrates the extent to which the members of the local community describe their influence on the functioning of the local environment. Moreover, the article portrays the town dwellers' opinions on the motivation of the town councilors in fulfilling their public duties and the evaluation of the local government activity in the field of crucial local community issues. The results of the conducted research are presented in relation to the results of the research of the whole country on local and local government issues. Overall, the analysis is formulated in relation to localism and globalism, expressed in sociological theories and ideas, which refer to small, medium and big social structures. Conclusion characterizes the main issues which should be included in the future expanded research.

Key words: urban sociology, local community, local government, social studies, localism, globalism.

Introduction

Nowadays, urban sociology is one of the main sub-disciplines of sociology. A town itself is present in the sociological thought since the creation of the study. The birth of the sociology took place in the 19th century after the breakthrough changes in the social structure brought by the French Revolution and Industrial Revolution, which contributed to the town development and increase of its significance. However, urban sociology was relatively long on the outskirts of the sociological research interests. It changed at the beginning of the 20th century, after the foundation of the so-called Chicago school in the United States. Its founder, Robert Park, drew attention to the spatial conditioning of the social phenomena. The city became the basic area and, at the same time, the subject of the research on the social phenomena and processes. The researchers strived to recognize all of the aspects of life of the given local community, treated as a closed structural and functional entity, which can be understood without surpassing beyond it. The Chicago school acknowledged city and urbanism as the most important social phenomenon of the contemporary world. Therefore, it is called urban sociology rather than the sociology of the city [Szacki 2002, p. 604-617].

The cities are inhabited by the collectivity of human individuals, organized according to the social structure, cultivating traditions or just creating them. Those communities, despite all of their dissimilarities, structurally and functionally display a number of similarities with the rural local communities. The style of living of the individuals is connected with the type of local community – urban or rural, open to modernization and changes or deeply rooted in the tradition. The place of residence is a factor which determines the whole of conditions and chances in life of the particular individuals. It is the factor which not only has a

huge influence on the received income and housing conditions but also significantly determines the possibilities of making use of the blessings of the civilizations, including educational and cultural ones. The social structure is a system of social relations between their elements, which constitute the global society. The following segments can be distinguished: families and lines, local communities (urban and rural), territorial collectivities, social and professional groups, unions and associations, political organizations, administrative, cultural and religious institutions, classes and social stratifications [Turowski 2000, p. 53-54]. The transformation of the social structure, as well as gradual loosening of the social bonds in the industrial and postindustrial societies have been observed, researched and analyzed by the sociologists since the end of the 19th century. Intensively progressive processes of urbanization, industrialization and centralization of the capital and power in the 20th century resulted in the changes of the territorial structures, and in consequence, led to the collapse of the principle of community, i.e. the foundation of *Gemeinschaft*, in the social life [Tönnies 1988, p. 27-66]. Stable social structure is a necessary condition of a normally functioning contemporary society. The collapse of the social structure leads to the disorganization, and in the extreme phase, to the decline of the society [See: Bauman 1996]. Every collectivity, in order to exist, has to possess a bond of integral cohesion, which satisfies individual and collective needs, as well as the loyalty of its members towards the whole community and sense of distinctiveness in comparison with other collectivities (including the ability to oppose or cooperate with them). According to the integrative conception of a social bond, every collectivity, in order to exist, has to be integrally organized and ordered. The basis of this organization and order is always a social bond, which provides the foundation for the system of

institutions, means of social control and any kind of social relations of the collective life [See: Turowski 1995].

A social bond is one of the feature of the constructive social groups and of the interaction of the individuals who are members of the group. Between the pole of the individual and the pole of the group there is a whole range of intermediate forms of social organization. In each group overindividual life of the whole group is created, which every member considers independent of him [Simmel 1975, p. 157-160]. Nowadays, in the globalization era, the problems which arise from the atrophy of the social bonds are more and more common. They result from not efficient definition, weakening or even total vanishing of the social bonds. Apparently, this causes significant disturbances in the realization of their functions (and even lack of their realization) in the organization of the society. Those phenomena are accompanied by extremely intensified process of atomization of the society and alienation of the individuals. It results in growing social distance and leads to the collapse of common to the given collectivity hierarchy of values, and eventually effects in deregulation of social system or even its disintegration [Sztompka 2001, p. 581-596]. The alternative for the society expanded in its range and politically mechanic are economically strong and structurally stable small communities. They are the only ones who can initiate the social reconstruction. Because of the territorial rooting, they reflect the elementary human need of union of residence, work, existence and experience. The social bond is always a connection of the rudimental social phenomena, which constitutes collective people's life [Nisbet 2005, p. 622-624].

The analysis of the problems of local communities, their subjectivity and civil activity of the town and city dwellers is particularly justified in Poland and other Central and Eastern European countries, where the phases of the reorganization processes connected with social and political system changes, as well as processes which reorganize the lives of the nations connected with creating the civil societies, though far advanced, are still in progress [See: Michalski 2004].

The commencement of the process of building civil society in the Central and Eastern European countries became possible due to revolutionary changes, which took place at the turn of 1989 and 1990 at the top instances. However, even the most radical changes of the central system of political power do not mean the fulfillment of the revolutionary transformation. It takes place only when they occur at the lower parts of social structures, and become an element of administration and local governing [Wójcik 2002, p. 111-112].

Those changes have to penetrate the economy at the local level as well, and become an immanent part of the lives of the individuals and small social groups. The processes of the market economy proceed also onto the level of the state economy and particular companies, which is connected with property ownership change and the development of private initiative [Partycki 2004, *passim*]. In the times of postmodern-

ism, the processes of the globalization of the economic system intensify, whereas the role of the country diminishes. Their previous tasks are taken over by the international institutions and organizations. Creating the social order by them should include the principle of subsidiarity. Its general requirement is creating the conditions for co-existence and cooperation of smaller and bigger communities. Subsidiarity enables the autonomy of the activity of the entities, both of an individual as well as smaller and bigger local communities. The starting point for the realization of the principle of subsidiarity is the pluralism of social life, whilst the aim is the full organization of multifunctional society. Its essence lies in providing help for the smaller communities by the bigger ones in independent solving of the problems, respecting the autonomy, initiative as well responsibility of the smaller communities at the same time. In practice, it means mutual help. In the economic sense, subsidiarity is characterized by the following statement: "as much market as it is possible, as much state as it is necessary" [Partycki 1998, p. 31]. Qualified and efficient management of available means of the region influences on the high level of local economy, and, as a result, on the progress of the initiative and shaping attitudes which favour versatile development of a given area. Due to the appropriate activity of the organs of the local government, it is possible to build connections integrating participants of the local economic processes, as well as to consolidate the processes of the local social life.

Commonly accepted in the 21st century postulate to subject not only the individuals but also communities made by them is the object of scientific research interest, and social sciences in particular. Presented in the following article research on the social reception of the local government activity in Biała Podlaska register in the current of empirical research as well as theoretical reflection in the contemporary Polish sociology [See: Nowak 2007; Szczepański 1970; Szczurkiewicz 1970; Rybicki 1979; Szacki 2002; Turowski 2001]. Those researches are pilot studies and constitute the introduction to more deepened empirical researches, which should concern a wider analysis of the local community problems. The following article which deals with the research on the social reception of the local government activity in Biała Podlaska aims at constructing a starting point for conducting those expanded researches.

Researches conducted in Biała Podlaska

As a basis of the realized research, ontological assumptions that global society is not an entirety of local communities and that the local configuration is not a reflection of the global society structure were taken. Also, that in its structure occur processes peculiar exclusively for this kind of system. Another taken assumption is the methodological assumption concerning the systematic character of the social reality, according to which the system is a set and an arrangement of elements (subsystems) connected with each other in the following way that they form an integral

whole, being more than just a sum of them at the same time. The empirical researches of the local community of Biała Podlaska served the study of a defined area and the verification of the assumed hypotheses.

The analysis was performed after surveying (in the first two weeks of November 2011) a sample of 100 respondents chosen at random from the population of the inhabitants of Biała Podlaska. The research survey consisted of exclusively closed questions with the answers graded from 3 to 5. The greater part of the sample consisted of women, 72, and smaller of men, 28. All the respondents which took part in the survey were the inhabitants of Biała Podlaska, divided into age groups beginning from 20-25 years old up to 55 and more.

The first set of questions concerned the sense of influence of the respondents on the range and the ways of exercising authority by the organs of the local government of Biała Podlaska. The indicator of the sense of civic subjectivity of the respondents in this group of questions were the answers given to the questions concerning the trust for the local government authorities, the influence on the activities of the organs of the local government and control over their activities as well as the influence on the budget expenditure and control over those expenses. The great majority, 92%, of the respondents gave straightforwardly negative response to all of the questions concerning the above issues, whereas the rest of them claimed that the closest to their opinion is the neutral one and responded with "difficult to state." None of the respondents gave answers indicating that they trust the local authorities and have an influence on the activities of the organs of the local government and control over their activities as well as the influence on the budget expenditure and control over those expenses.

The next set of questions concerned the belief of the inhabitants of Biała Podlaska about the effects of the activities of the organs of the local government in the field of natural environment protection, employment and unemployment, as well as the development of private initiative. In the matter of the environment protection, 29% of the respondents maintained that the state of the natural environment of the town and its surroundings have improved within the last few years, whereas 68% of them regarded that in the given period there were not any changes in this matter. The rest claimed that the state of the natural environment deteriorated. The negative changes in this field were not pointed out by the members of the age group of 55 years old and more. In the opinion of the activity of the local authorities in the matter of employment and counteracting unemployment, 78% of the respondents expressed negative judgments. Particularly young people between 25 and 35 years old of vocational and secondary education did not observed any positive aspects in this matter. It points at the accordance with the general tendency of the labour market, which, to this particular demographic group (as a group of people divided according to sex and age), does not offer sufficient number of permanent posts. The group which expresses negative opinions on the employment

and unemployment also includes the respondents between 36 and 45 years old of postsecondary and higher education, who have problems with finding a job or are at the risk of unemployment. 21% of the respondents noticed positive aspects in the activity of the local authorities in the field of employment and counteracting unemployment, whereas 1% of them expressed neutral opinion. Optimistic were the indication of the respondents on the engagement of the organs of the local government in the development of private initiative. Over 90% of the questioned people expressed a view that in the last few years there have been the increase of private initiative, in which, according to the respondents, the organs of the local government were involved.

The recognition of the opinion of the inhabitants of Biała Podlaska on the state of natural environment, employment and unemployment in the town, as well as the development of the private initiative and the effects of the activities of the local authorities in the above mentioned issues allowed partially to identify the degree of identification of the respondents with their place of residence.

The researches among the inhabitants of Biała Podlaska showed the sense of weak attachment to the place of residence. Only 20% of the respondents claimed to be strongly attached to the town, 19% of them is fairly attached, whilst the rest does not feel attached to the place of residence at all. There is a connection between the identification of the respondents with their place of residence and their social position, as well as social and economic status. The bond is stronger the more the individual satisfies his needs within the framework of the territorial system. The respondents of higher education, who represent in the social stratification the middle class, e.g. medium and upper level civil servants, businessmen, freelancers, who were satisfied with their social and financial status, pointed at the attachment to the place of residence and declared moderate will to actively participate in the life of the local community.

The intensity of the subjective sense of settlement in ones own "microworld" does not forejudge on the level of isolation or xenophobia. It also does not have to lead to the satisfaction of selfishly interpreted interests. Well rooted individual or a group, which identifies itself with the local environment, devoid of complexes connected with belonging to it, can be satisfied belonging to its "nest" and be proud of it. Then, there are no problems in contacts with the dissimilarity, both in relation to other individuals, local communities or global society [See: Szczepański 2006].

The next set of questions was devoted to the perception of the inhabitants of Biała Podlaska of the town councilors' attitude towards fulfilled by them posts and performed public functions, as well as their motivation to social and political activity. The respondents in 89% stated that private business and personal career are the factors which motivate the councilors' activity. Only 11% of the questioned ones recognized the business of the parties and political groups represented by the councilors as a motivating factor in

their social activity. Bearing in mind the issue and the mission of the public functions fulfilled by the town councilors, it is striking that none of the respondents pointed the town and citizens good as a councilors' motivating factor. It has to be stated that neither demographic, professional, nor social attributes did not influence the perception of the respondents concerning the attitude and motivation of the councilors, because the particular variables did not determine the choice between the alternative answers from this set of questions.

The last part of the questionnaire consisted of questions, which where the indicator of the level in which the respondents accepts the existence of the local government as an institution of democratic country and whether they perceive the local government as an attribute of the civil society. The necessity of the existence of local government institutions was pointed by 75% of the respondents. Whereas, the will to participate in the next local government elections declared 62%. All of the respondents who declared the participation in the elections accepted, at the same time, the existence of the local government as an institution necessary for the effective functioning of the local community.

The realization of the researches and the statistical analysis of the responses allowed to: describe the sense of civic subjectivity of the representatives of the local community of Biała Podlaska as a possession of causative power in the field of the local government activities and control over them; recognize the evaluation of the functioning of the local authorities, particularly the perception of the motivation of the councilors to undertake and conduct public activity; determine the level of the attachment of the town inhabitants with their place of residence and state upon their engagement in the activity for the town; research to what extent the respondents are willing to participate in the next local elections; learn about the attitude of the representatives of the local community towards the local government institutions. The scope of the declared will of the respondents concerning the participation in the elections is the determinant of one of the forms of demonstration of conscious and active involvement in creating the civil society in the place of residence. Moreover, the researches allowed to operationalize the symptoms of the negative evaluation and lack of trust towards the local government present in the local community.

As a result of the analysis of the collected research material, it was stated that the respondents understand the necessity of the local government institutions functioning connected with the existence of the civil society in their environment. However, they also declare that they have no influence on the local authorities activity and do not trust the representatives of their organs, whom they perceive as people who are guided by their own interest and career or as party and political groups figureheads on the local level.

The national perspective

In order to present a wider perspective on the researches conducted in Biała Podlaska, it is justifiable to compare them with the results of the nationwide researches concerning similar local and local governmental issues.

In August 2010 Public Opinion Research in Poland (CBOS) conducted national research on the evaluation which the Polish people make of the last four years of the activity of their local authorities and of their places of residence. The results of the researches were published in the following reports: *The evaluation of the local authorities activity, i.e. what has changed in our places of residence since the last local elections* and *Local government elections – the significance, interest and declaration of participation*. Those researches showed that 90% of the respondents were satisfied with their places, out of whom 44% were fully satisfied. 61% of the respondents maintained that during the last term of office of the local authorities the situation of their towns or communes has improved, 5% thought it has worsened and 30% that it has not changed at all. The researches also showed that 74% of the respondents claimed that their town or commune presents itself better than four years ago. Relatively similar number of the respondents, 69%, appreciated the work of the outgoing town or commune council, whereas 17% was of the opposite opinion. 71% of the respondents were satisfied with the work of the president, mayor or commune administrator, while 17% expressed negative opinion on it. Despite the fact that the Polish people evaluated the organs of local governments relatively positive, 34% of the respondents were not convinced that the local authorities are guided by the interest of all of the town or commune inhabitants in their actions. One-fourth of the respondents expressed the opinion that the local authorities represent local interests of their parties and the same number of them claimed that the local authorities are guided by their own business in their actions. On the other hand, 21% of the respondents stated that the local authorities represents their voters' interests, and 14% that they represent the interests of their acquaintances [CBOS 2010a, p. 1-11].

In the light of the above research, it is evident that the most recent and particularly significant task for the local authorities should be establishing respect and credibility of the organs of local authorities and their official representatives and civil servants, which means all of the people working at the points of contact with the public area and the citizens – the subject of the local community [Sztompka 1996, p. 116].

The basis of the local government functioning must be the social trust, which Pope John Paul II, in his homily, preached on St. Anne's Mountain in Wrocław on 21 June 1983, expressed with the following words: "Trust has to be build centimetre by centimetre, day by day. It has to be rebuild and deepened. All of the dimensions of the social existence – political, economic, and of course cultural or any other eventually is based on the elementary ethical dimension: truth –

trust – community.” This trust has to be an element uniting the local community. The trust crisis is a negative factor not only for the functioning of the democracy and civil society, but also for the economy. Trust is a necessary cultural foundation of the active democratic society, a factor without which the democracy cannot fully and properly function [Sztompka 1996, p. 116].

The results of the researches conducted periodically by European Social Survey show that the level of social trust in Poland is one of the lowest in the European Union. The Polish citizens not only do not trust other people, but also have little trust in both of the parliamentary chambers, other state institutions and political parties. Equally low are the results of the researches in relation to the Polish sensitivity towards the common good [See: Civicpedia 2010].

One of the key elements of the dynamics of the development and success, both of the local community, as well as the global society, is the social capital. It has a special significance in the community aspect. The necessary conditions for the use of the potential and future success are integrally connected with the community, group capital of development, growing ability to cooperate, understanding, trusting, communal setting and realizing targets. The social capital, based on the community and strong ties, increases the ability to cooperate, anchoring in the world of its own culture, is the basis for building modern state-citizen relations. The foundation of the development capital is the trust, i.e. the people’s ability to trust themselves in all of the social life dimensions, starting from the trust among the individuals up to the trust of the citizens for the state institutions.

The sense of attachment of the residents of the local community to their place of residence and social bonds with other residents of this community is expressed most of all in their activity in the cases relating to their community. Participation in the elections is a meaningful and measurable sign of that [Tarkowski 1994, p. 39]. Two months before the local government elections in 2010, the interest of the Polish people in them was very high, much higher than in the previous years. At the time of researches, 65% of the respondents declared their interest in the upcoming elections. Readiness for the participation in them claimed 71%, whereas 53% declared that they will definitely vote. The willingness to take part in the local elections was higher among the respondents who were convinced of their influence on the matters of their town or commune and among the people who positively evaluate the balance of twenty years of self-government in Poland [CBOS 2010b, p. 5-7].

Conclusions

The verification of the assumed ontological hypothesis, in which the empirical researches of the local community of Biała Podlaska were used, was made by the analysis of the realized researches and the comparison of their results with the results of the national researches, concerning similar issues of the local government. It allowed to state that in the structure of the

local community occur processes peculiar exclusively for this particular system. Moreover, it showed that the local arrangement is not a reflection of the structure of the global society; whereas the global society is not a simple collection of local communities.

The local communities have a dimension which differentiate them from both small structures, as well as the bigger ones. Being the medium structures (mesostructures), they are the border zone of mutual intermingling of micro-and macro-social levels of the social life. They are a place where the individual contacts with “broader” society and culture. Local communities – as social and spatial structures created by the individuals remaining in the mutual social interactions and relations on the given area, which have common interest and the sense of group and spatial identity as elements of common bond [Starosta 1995, passim], were the basic form of organizing social life in the traditional societies. The evolution of the modern industrial society, along with the accompanying changes in the social structure, resulting from the industrialization and urbanization processes and affected by them the increase of the spatial mobility, effected in the weakening and diminishing of the bonds on the level of social communities. The researches points at the fact, that the local communities lose their communal character and transform into territorial collectivities. They are only agglomerations of atomized individuals, and their composition is changeable, which additionally hinders establishing social bonds. The individuals which compose the territorial collectivity exist side by side and satisfy their needs in the circle of the same area, but they do not feel attached to the area, nor to themselves. Territorial collectivity is a broader category than local community. Every local community is a territorial collectivity, but not every territorial collectivity is a local community, although each one has a potential possibility of transforming into a community connected by the social bond founded on personal relations.

Localism and locality, since the beginning of the sociological researching, remain in the sphere of interest of the sociologists. In the postmodern society, since the moment of the intense development of the globalism, theses which stated the forthcoming end of the local communities appeared. Those diagnoses (or the prognoses) are too premature. The locality and regionalism as spatial attributes still exist and probably will not disappear totally. It is constantly disputable whether in the contemporary urban reality exist and whether there can exist, local communities, as the ones which are connected by strong communal bond.

The researches of the forms of social self-organization (as processes transmitted from micro-level to macro-level) at the beginning of the 21st century in Poland show that the locality under the influence of the newest civilization processes undergoes deterioration, although particular segments of the society have not released from the frameworks of territoriality yet. The new aterritorial locality joins both people as well as organizations and institutions more and more. Despite those social and cultural ten-

dencies, the territorial locality and objects connected with it cannot be revoked [See: Bauman 2000a]. Even if the locality will be physically delocalized, still it can be assumed that in the future people, organized in the virtual civil communities, without the possibility of satisfying their needs and aspirations within those communities, will come back to the spatial local civil communities. Regardless of the fact how local community is understood, it will always be a significant dimension of social life, because "community without freedom is as frightening and repulsive perspective as freedom without community" [Bauman 2000b, p. 345], and the global society will not deliver the sense of community in the same way as the local community.

In the future, one of the main research task concerning local community issues, as well as its relation with the global society (especially the period of the forming of the civil society in Poland, and mainly in local Poland), should be the analysis of the phenomenon of civil subjectivity shaping. The results of such research would allow to state to what extent the members of the local community identifies with their communities and feel responsible for them and for the functioning of the local government in the places of their residence [Turowski 2000, p. 229-237].

References:

1. Szacki J. (2002), *Historia myśli socjologicznej*. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
2. Turowski J. (2000), *Socjologia. Wielkie struktury socjologiczne*. Towarzystwo Naukowe KUL, Lublin.
3. Tönnies F. (1988), *Wspólnota i stowarzyszenie*. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
4. Bauman Z. (1996), *Etyka ponowoczesna*. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
5. Turowski J. (1995), *Więź społeczna w grupie*. W: P. Starosta (ed.), *Zbiorowości terytorialne i więzi społeczne*. Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź.
6. Simmel G. (1975), *Socjologia*. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
7. Sztompka P. (2002), *Socjologia. Analiza społeczeństwa*. Wydawnictwo Znak, Kraków.
8. Nisbet R. (2005), *Postęp zagrożony*. W: P. Sztompka, M. Kucia (ed.), *Socjologia. Lektury*. Wydawnictwo Znak, Kraków, p. 618-624.
9. Michalski K. (2004), *Europa i społeczeństwo obywatelskie*. Wydawnictwo Znak, Kraków.
10. Wójcik S. (2002), *Dynamika i bariery w rozwoju społeczności lokalnych i samorządu terytorialnego w Polsce*. „Przegląd Politologiczny”, No. 1/2002, Wydawnictwo Naukowe INPiD UAM, Poznań, p. 111-125.
11. Partycki S. (2004), *Zarys teorii socjologii gospodarki*. Towarzystwo Naukowe KUL, Lublin.
12. Partycki S. (1998), *Społeczne funkcje rynku*. Wydawnictwo UMCS, Lublin.
13. Nowak S. (2007), *Metodologia badań społecznych*. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
14. Szczepański J. (1970), *Elementarne pojęcia socjologii*. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
15. Szczurkiewicz T. (1970), *Studia socjologiczne*. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
16. Rybicki P. (1979), *Struktura społecznego świata. Studia z teorii społecznej*. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
17. Turowski J. (2001), *Socjologia. Małe struktury socjologiczne*. Towarzystwo Naukowe KUL, Lublin.
18. Rybicki P. (1972), *Społeczeństwo miejskie*. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
19. Szczepański M. (2006), *Tożsamość europejska i lokalne rewindykacje*. W: B. Jałowiecki, W. Łukowski (ed.), *Społeczności lokalne. Teraźniejszość i przyszłość*. Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa.
20. Centrum Badania Opinii Społecznej (2010a), *Komunikat z badań „Oceny działalności władz lokalnych, czyli co się zmieniło w naszych miejscowościach od ostatnich wyborów samorządowych”* (on line), (accessed: 14.11.2010), available at World Wide Web: <http://www.cbos.pl/PL/publikacje/raporty_2010.php>.
21. Sztompka P. (1996), *Zaufanie – warunek podmiotowości społeczeństwa*. W: K. Gorlach, Z. Serenga (ed.), *Oblicza społeczeństwa*. Wydawnictwo UJ, Kraków, p. 116-119.
22. Civicpedia (2010), *Kapitał społeczny* (on line), (accessed: 14.11.2010), available at World Wide Web: <<http://civicpedia.ngo.pl/x/330089#ESS>>.
23. Tarkowski J. (1994), *Socjologia świata polityki*. Wydawnictwo Scholar, Warszawa.
24. Centrum Badania Opinii Społecznej (2010b), *Komunikat z badań „Wybory samorządowe – znaczenie, zainteresowanie oraz deklaracje udziału w głosowaniu”* (on line), (accessed: 14.11.2010), available at World Wide Web: <http://www.cbos.pl/PL/publikacje/raporty_2010.php>.
25. Starosta P. (1995), *Poza metropolią. Wielkie i małomiasteczkowe zbiorowości lokalne a wzory porządku makropołączonego*. Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź.
26. Bauman Z. (2000a), *Globalizacja. I co z tego dla ludzi wynika*. Państwowy Instytut Wydawniczy, Warszawa.
27. Bauman Z. (2000b), *Ponowoczesność jako źródło cierpienia*. Wydawnictwo Sic!, Warszawa.